

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд за придобиване
на образователна и научна степен „Доктор”
от доц. д-р Ценка Георгиева Часовникарова, ИБЕИ, БАН

Научна област: **4. Природни науки, математика и информатика**
Професионално направление: **4.3. Биологични науки**

Научна специалност: **01.06.02. Зоология (Зоология на гръбначните животни)**

Университет: **СУ „Св. Климент Охридски”, Биологически факултет**

Катедра: **Зоология**

Заглавие на дисертацията: **„Екологични ниши на вълка *Canis lupus L.* и неговите жертви в Осогово“**

Име на дисертанта: **Николай Панайотов Долапчиев**

Научен ръководител: **доц. д-р Диана Пенева Златанова**

1. Актуалност на проблема

Дисертационният труд представлява съвременно изследване на времеви, пространствени и трофични характеристики на междувидовите отношения на вълка и неговите жертви – дива свиня, благороден елен и сърна в Осоговска планина. Отношенията „хищник – жертва“ са от съществено значение за съществуването на биологичните видове. Тяхното изучаване е решаващо за характеризиране на отношенията между съвместно съществуващи видове в дадена биоценоза. От тази гледна точка проучването на пространствените и времеви характеристики на междувидовите отношения на изследваните видове има съществено значение за управление на техните популации и поддържането им в стабилно състояние, както и за набелязване на мерки за тяхното опазване. Дисертационният труд допринася за изясняване на фундаментални въпроси в зоологичните изследвания като регулация на популационното нарастване, характеризиране на трофичните взаимодействия, ролята на хищниците в биоценозите и взаимодействието „хищник – жертва“. Използваните в настоящия дисертационен труд аналитични подходи създават научна основа изследваните видове да бъдат използвани като ефективни индикатори за настъпилите промени в околната среда.

Липсата на съвременни проучвания както за отношенията „хищник – жертва“, така и за поведението на едрите бозайници у нас, правят настоящото научно изследване актуално и значимо.

2. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в десет глави – увод, литературен обзор, цел и задачи, терен, материали и методи, резултати, обсъждане, изводи и заключение, приноси, литература и приложения. Текстът на дисертационното изследване е в обем от 124 страници, от които 87 страници основен текст и 37 страници библиография и приложения. Дисертационният труд включва 25 фигури, 8 таблици и 7 приложения.

3. Познаване на проблематиката от докторанта

В глава „Литературен обзор“ докторантът демонстрира добро познаване на научната литература по изследвания проблем. Систематично и в логична взаимовръзка са разгледани известните досега резултати. Извършен е аналитичен анализ на разглежданите литературни източници, което е добра основа за интерпретация на получените в дисертацията резултати. Изчерпателността и аналитичността на литературния преглед демонстрират добрата теоретична подготовка на докторанта по изследваните от него научни проблеми и са предпоставка за компетентната интерпретация на получените резултати.

4. Организация и методика на изследването

Целта и задачите на изследването са добре формулирани, логически свързани и кореспондират с темата. Коректно са определени предметът и методите на изследване. Докторантът демонстрира много добри умения за представяне и анализиране на различни статистически данни и извеждане на тенденции за доказване на изследователските тези. Използването на интегриран изследователски подход е особено достойнство на работата.

5. Приноси на дисертационния труд

Оригинални приноси

- Определена е сезонната и годишна плътност на вълка и неговите жертви - дивата свиня и сърната в Осоговската планина

- Изведена е относителната честота на регистрацията на трите вида и е направен сравнителен анализ на честота на жертвите в райони с присъствие на вълка и такива без регистрацията на вида;
- Установени са периодите на затвореност на популациите на вълка, дивата свиня и сърната по години и сезони, като е характеризирана динамиката на популациите за трите вида;
- Изведено е регистрираното обитание за вълка, дивата свиня и сърната и са изготвени модели за обитанието на дивата свиня и сърната за лятно-есенния период, като са направени заключения за ковариатите, които определят обитанието и вероятността за регистриране;
- Анализирана е циркадната активност на дивата свиня, сърната и вълка и нивото на припокриване на активността им в Осоговската планина;

6. Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът представя 2 публикации, свързани с дисертационния труд – и двете под печат, едната от които в списание с импакт фактор (*Acta zoologica bulgarica*).

Въпроси:

1. На какъв принцип е извършено топографското разположение на фотокапаните. Какви критерии са използвани за това?
2. Как се избягва отчитането на едно и също животно многократно на даден капан, така че да не се изкривят данните за относителната плътност на видовете? На основата на какъв критерий е избран интервалът от 5 мин за отчитане на присъствието на вида като независимо събитие?
3. Мисля, че в текста са необходими някои терминологични уточнения. Как се дефинират термините: групов участък, автокорелираност на данните и затвореност на популацията?
4. Как се съотнасят термините обилие, плътност, честота на срещаемост, относителна честота на регистриране?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Кл. Охридски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Биологическия факултет, приети във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Николай Долапчиев притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Зоология“ (Зоология на гръбначните животни) като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Николай Панайотов Долапчиев по научна специалност „Зоология“.

Изготвил становището:

доц. д-р Ценка Г. Часовникарлова